

۱. ژاپن میزبان چهارمین همایش آسیایی ادبیات و کتابداری

Page | 1

بعضی از همایش‌ها به موضوع‌هایی کاملاً تخصصی می‌پردازند و برخی دیگر قلمرو موضوعی گسترده‌تری دارند. چهارمین «همایش آسیایی ادبیات و کتابداری»^۱ - که سوم تا ششم آوریل ۲۰۱۴ (چهاردهم تا هفدهم فروردین ۹۳) در اوساکا^۲ برگزار شد - یکی از مواردی است که علاوه بر ماهیت میان‌رشته‌ای، دامنه موضوعی وسیعی - بویژه در بخش ادبی - دارد. محورهای موضوعی همایش نشان می‌دهد از یک سو مباحث کتابداری نظیر فهرست‌نویسی و رده‌بندی^۳، کتاب‌سنجی^۴، فرهنگ مطالعه و مالکیت فکری^۵ در آن مطرح شده و از سوی دیگر قلمرو گسترده‌ای از مباحث ادبی نظیر ادبیات داستانی، ادبیات تطبیقی، نقد ادبی، ترجمه، سرگذشت‌نامه و سفرنامه را شامل می‌شود.

با این حال، متولیان همایش تلاش کرده‌اند با انتخاب یک مضمون مشترک میان مباحث متنوعی - که به گزیده‌ای از آن اشاره شد - انسجامی برقرار سازند. به این معنا که گویا محور موضوعی مقاله‌ها بر وجوه مختلف ناسازگاری و تعارض در سطوح فردی و اجتماعی؛ و بازتاب آن در آثار ادبی متمرکز بوده است. در فراخوان همایش می‌خوانیم: تعارض بخشی جدائی‌ناپذیر از حیات آدمیست. هر یک از ما با داشتن توانایی‌ها، نگرش‌ها، باورها، تجربه‌ها و خواست‌های متفاوتی که داریم، منحصر به فردیم. ما با این ویژگی‌ها از یکدیگر متمایز می‌شویم. این تمایز می‌تواند منشاء ناسازگاری باشد، یا سرچشمه‌ای برای شکوفایی و بالندگی. یکی از چالش‌های جوامع مدرن این است که بتوانند از رهگذر این گوناگونی راهپایی برای هم‌افزایی و همگرایی نیروهای به ظاهر متعارض فراهم آورند. در این میان، ادبیات و هنر همواره کوشیده‌اند با تعامل میان اندیشه‌ها و ارائه دستاوردهای خود فضایی برای آشتی میان

¹ Fourth Asian Conference on Literature & Librarianship

² Osaka

³ Cataloging and Classification

⁴ Bibliometrics

⁵ Intellectual Property

جریان‌های ناسازگار فراهم آورند. تلاشی ارجمند که می‌تواند در خدمت صلح و دوستی برای ساکنان این کره خاکی باشد.

Page | 2

بخارا

سال پانزدهم

شماره ۹۹

فروردین و اردیبهشت ۱۳۹۳

صفحه ۳۰۷-۳۱۵

LIBRASIA2014

[LibrAsia2014 - Main Page](#)
[Keynote and Featured Speakers, and Conference Chairs](#)
[Registration](#)
[Call For Papers](#)
[Programme](#)
[Presentations](#)
[Events at the Conference](#)
[Haiku Award](#)
[Final Paper Submission Process](#)
[Key Dates and FAQs](#)
[Venue & Official Hotel](#)
[Other Recommended Hotels](#)
[Letters of Invitation](#)
[Entry Visas](#)
[Contact Us](#)
[Submission System Log-in](#)

The Asian Conference on Literature and Librarianship 2014

Share this article [f](#) [t](#) [in](#) [v](#) [p](#) [g+](#) [e](#)

The International Academic Forum in conjunction with its global university partners is proud to announce the Fourth Asian Conference on Literature & Librarianship, to be held from April 3-6, 2014, at the Rihga Royal Hotel & the adjoining Osaka International Conference Center, Osaka, Japan.

• فراخوان چهارمین همایش آسیایی ادبیات و کتابداری

هنوز متن مقاله‌های این همایش در سایتش قرار نگرفته و فعلاً راه دیگری برای دسترسی به آن نیز نمی‌شناسم. با این حال امیدوارم آنچه در اوساکا ارائه شده، گامی در جهت نزدیکتر شدن به این اهداف بوده باشد. فعلاً فقط دسترسی به عنوان و چکیده مقاله‌ها در سایت میسر است. گزیده‌ای از آثار ارائه شده در بخش کتابداری همایش عبارتند از: توسعه فرهنگ مطالعه و چالش‌های پیش روی آن در موسسات آموزش عالی؛ کتابسنجی: حوزه‌ای رو به رشد در کتابخانه‌های دانشگاهی؛ فرصت‌ها و چالش‌های کتابخانه‌های چین در دنیای معاصر؛ نقش مولفه‌های عاطفی در رضایت شغلی کتابداران دانشگاهی؛ پیوند حرفه کتابداری و کارآفرینی در بازارهای جدید؛ نقش کتابداران حوزه حقوق در مطالعات حقوقی دنیای پس از اینترنت؛ بررسی عوامل موثر بر انتخاب رشته کتابداری در دانشجویان کارشناسی ارشد: مطالعه‌ای تطبیقی بین دانشجویان دانشگاه‌های شانگهای، بریتیش کلمبیا، هنگ کنگ، و تسوکوبا.

۲. نمایشگاه «هزار سال کتاب ایرانی» در کتابخانه کنگره امریکا

کتابخانه کنگره امریکا با در اختیار داشتن حدود ۱۵۸ میلیون «مدرک»^۶ بزرگترین کتابخانه جهان است. در اینجا منظور از «مدرک»^۷ یا «فقره اطلاعاتی»^۸ هر منبع اطلاعاتی فیزیکی مستقل است که بتواند در مجموعه کتابخانه نگهداری شود و در اختیار کاربران قرار گیرد. بنابراین، هر آنچه در قالب کتاب چاپی و خطی، نشریه ادواری، مجله، روزنامه، نقشه، اطلس، جاینامه^۹، دستنامه، دستورنامه، پایان‌نامه، جزوه، صورتجلسه، سفرنامه، گزارش، انتشارات دولتی، میکروفیلم، صفحه گرامافون، نوار صوتی، فیلم، نقاشی، پوستر، یا لوح فشرده نوری در کتابخانه‌ای گردآمده باشد جزء مدارک یا اسناد آن مجموعه محسوب می‌شود.

Page | 3

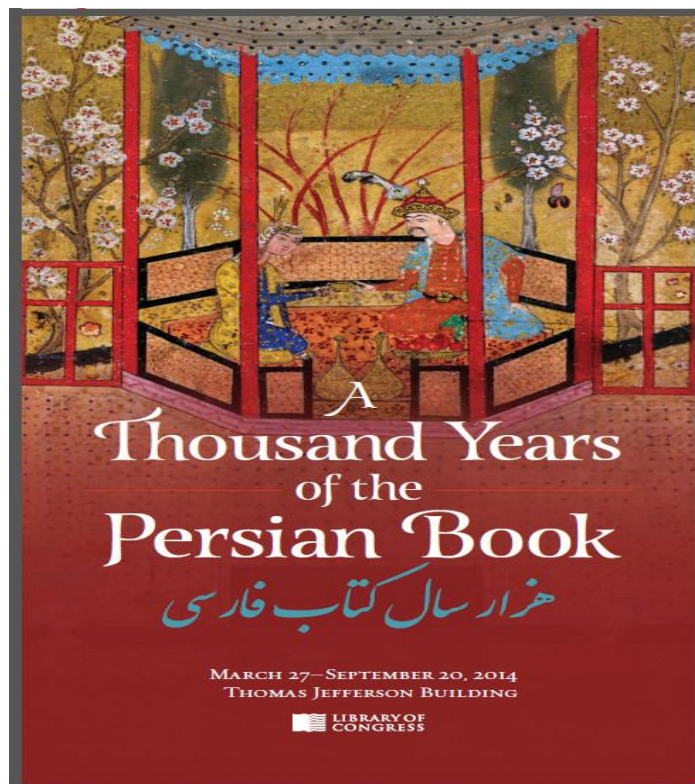
بخارا

سال پانزدهم

شماره ۹۹

فروردین و اردیبهشت ۱۳۹۳

صفحه ۳۰۷-۳۱۵

• نمایشگاه هزار سال کتاب فارسی

⁶ Document

⁷ Information Item

⁸ Gazetteer

بر اساس آمار موجود در وبسایت این کتابخانه^۹ از ۱۵۸ میلیون مدرک موجود، حدود ۳۷ میلیون عنوان در قالب کتاب چاپی فهرست شده موجود است. مخزنی عظیم از گنجینه آثار مکتوب که ۴۷۰ زبان دنیا را در بر می‌گیرد. سایر منابع شامل حدود ۶۹ میلیون نسخه خطی و جزوه دست‌نویس، پنج میلیون نقشه، ۱۶ میلیون میکروفیلم، ۱۴ میلیون منابع دیداری (عکس، پوستر و نقاشی)، ۳/۵ میلیون منبع شنیداری (کتاب صوتی، نوار، صفحه‌گرافامفون)، ۱/۷ میلیون حلقه فیلم مستند و سینمایی و سایر انواع منابع است. در این کتابخانه ۳۲۰۰ کتابدار مشغول به کارند و فقط در سال ۲۰۱۳ پذیرای ۱/۶ میلیون مراجعه‌کننده حضوری بوده‌اند. سایت اینترنتی کتابخانه نیز در همین سال ۸۴ میلیون بازدیدکننده داشته و مجموعاً ۵۱۹ میلیون صفحه در سایت مذکور رویت شده است.

Page | 4

بخارا

سال پانزدهم

شماره ۹۹

فروردین و اردیبهشت ۱۳۹۳

اخیراً نمایشگاهی با عنوان «هزار سال کتاب فارسی» در کتابخانه کنگره برپا شده، که از ۲۷ مارس تا ۲۰ سپتامبر ۲۰۱۴ (۷ فروردین تا ۲۹ شهریور ۱۳۹۳) در ساختمان توماس جفرسون برقرار است. در اعلان عمومی این نمایشگاه هدف از برگزاری آن نگاهی به پیشینه غنی زبان و ادبیات فارسی و آشنایی با مجموعه منحصر به فرد آثار فارسی موجود در کتابخانه معرفی شده است. ضمن آنکه امید است این رخداد فرهنگی گامی در جهت معرفی نقش ارزشمند زبان فارسی در اعتلای فرهنگ، ادبیات و هنر جهان باشد. آثار برگزیده برای ارائه در این نمایشگاه مجموعه‌ای متشکل از منابع فارسی متعلق به دوره‌های مختلف در هزار سال گذشته است. بنابراین، آثار بزرگانی همچون حکیم فردوسی، مولوی، سعدی، حافظ و خیام همراه با دستاوردهای بسیاری از شاعران و نویسندگان معاصر نظیر نیما یوشیج، مهدی اخوان ثالث، سهراب سپهری، و فروغ فرخزاد به نمایش در خواهد آمد. نمونه‌هایی از نقشه‌های تاریخی ایران و آثار خوشنویسی نیز در کنار کتاب‌های برگزیده به معرض بازدید عمومی گذاشته شده است. ضمناً همزمان با برگزاری نمایشگاه تعدادی سخنرانی و جلسه بحث و بررسی نیز پیش‌بینی شده که محفلی برای گفتگو در این زمینه خواهد بود. متولیان نمایشگاه امیدوارند در این چند ماه حدود یک میلیون نفر از آن بازدید کنند. بویژه بازدید ایرانیان مقیم امریکا، استادان، دانشجویان، هنرمندان و سایر علاقه‌مندان به فرهنگ و ادبیات فارسی بر رونق این

⁹ <http://www.loc.gov/>

نمایشگاه خواهد افزود. برای آگاهی از جزئیات بیشتر می‌توانید به سایت کتابخانه کنگره به نشانی <http://www.loc.gov> مراجعه فرمایید.

۳. منابع خاکستری (انتشارات خاکستری)

صحبت از کتابخانه کنگره و تنوع منابع اطلاعاتی آن شد، و به نظرم اشاره به اصطلاحی

بخارا

کتابدارانه در این زمینه مفید باشد. در حرفه کتابداری هر منبع اطلاعاتی که در فرایند معمول و متداول نشر منتشر نشود بخشی از «منابع خاکستری»^{۱۰} یا «انتشارات خاکستری»^{۱۱} است. البته برخی مترجمان با ترجمه تحت‌اللفظی این واژه از آن با عنوان «ادبیات خاکستری» یاد می‌کنند

سال پانزدهم

که به نظر چندان دقیق نیست. زیرا شنونده تصور می‌کند این یک اصطلاح ادبی است. در حالی که واژه‌ای تخصصی در کتابداری است و بیش از آنکه «خاکستری» بودن آن به محتوا اشاره داشته باشد، دلالت بر محدودیتی است که در دسترسی به این آثار وجود دارد. مثلاً

شماره ۹۹

کتابی که با تیراژ چند هزار منتشر می‌شود، از یک سو امکان توزیع وسیع دارد و از سوی دیگر اگر نسخه‌ای از آن آسیب بیند یا نابود شود، علاقه‌مندان می‌توانند نسخه‌ای دیگر تهیه کنند. اما دسترسی به کتابی خطی که گاه فقط یک نسخه از آن موجود است، بسیار متفاوت خواهد بود.

فروردین و اردیبهشت ۱۳۹۳

زیرا از یک سو دسترسی به آن فقط در مکانی مشخص میسر است، و از سوی دیگر اگر دچار آسیب یا صدمه شود، امکان تهیه نسخه جایگزین وجود ندارد. البته خوشبختانه با پیشرفت فناوری اطلاعات و ارتباطات نسخه دیجیتال بسیاری منابع خاکستری – از جمله کتب خطی –

ایجاد شده که امکان دسترسی سریع و آسان به محتوای این آثار را برای محققان فراهم آورده است. اما بی‌تردید همواره نسخه اصلی منحصر به فرد خواهد بود. مثلاً «کتابخانه دیجیتال نسخ خطی اسلامی»^{۱۲} در دانشگاه پرینستون یکی از ده‌ها سایت در این زمینه است، که امکان مشاهده مجموعه‌ای از نسخه‌های خطی را فراهم آورده است.

¹⁰ Grey or Gray Literature

¹¹ Grey Publication

¹² Princeton Digital Library of Islamic Manuscripts

- پایگاه اینترنتی دارت

آنچه اهمیت منابع خاکستری را افزون می‌سازد، این واقعیت است که در بسیاری از رشته‌ها محققان به آثاری نیاز دارند که الزاماً فراوردهء صنعت نشر نیست. بلکه انبوهی از مطالب سودمند در مسیرهای خارج از این عرصه تولید می‌شوند. مثلاً جزوه‌ها، گزارش‌های دولتی، پایان‌نامه‌های دانشجویی، بروشورها، پوسترها، و بسیاری آثار دیگر در گروه منابع خاکستری قرار دارند. گاهی ممکن است دسترسی به یکی از این منابع برای موفقیت پروژه‌ای تحقیقاتی حیاتی باشد. برای پاسخ به این نیاز کتابداران در گوشه و کنار جهان تمهیداتی در زمینهء گردآوری، سازماندهی و اشاعهء منابع خاکستری اندیشده‌اند. مثلاً، در سال‌های اخیر بسیاری از دانشگاه‌ها و موسسات پژوهشی ابتکارهایی در قالب «سپردنگاه‌های الکترونیکی»^{۱۳} برای دسترسی به منابع خاکستری عرضه کرده‌اند. از آن جمله می‌توان به پایگاه «دارت»^{۱۴} اشاره کرد که دسترسی به متن کامل حدود نیم میلیون پایان‌نامه کارشناسی ارشد و دکترا را به رایگان میسر ساخته است. این مجموعهء عظیم که هر روز بر تعداد و تنوع آن افزوده می‌شود، متعلق به ۵۵۵ دانشگاه در ۲۸ کشور اروپایی است. دانشگاه فردوسی مشهد نیز اخیراً در ابتکاری ارزشمند پایگاهی با عنوان «پاد: پایگاه اشتراک دانش»^{۱۵} ایجاد کرده و دسترسی به حدود ۲۳

¹³ Electronic Repositories/Depositories

¹⁴ <http://www.dart-europe.eu/>

¹⁵ <http://pad.um.ac.ir/>

میلیون فقره اطلاعاتی - شامل بسیاری از آثار و مقالات استادان این دانشگاه - را ممکن ساخته است.

۴. لذت نابی به نام خواندن

Page | 7

از تماشای نمایش با شکوه «سقراط» به نویسندگی و کارگردانی «حمیدرضا نعیمی» و با بازی استادانه فرهاد آئیش و همکارانش به خانه باز می‌گشتم. در حین رانندگی مشغول شنیدن رادیو شدم. گفتگویی با آقای جوانی - که در ادامه فهمیدم محمد طلوعی است - درباره داستان و داستان‌نویسی در جریان بود. پیش از این داستان‌های کوتاهی از ایشان در مجله داستان همشهری خوانده بودم. مجری برنامه پرسید چه توصیه‌ای برای علاقه‌مندان به داستان‌نویسی دارید؟ آقای طلوعی در پاسخ به چند نکته مهم اشاره کرد که به نظر کاملاً درست است و جای تأمل دارد. نخست آنکه همانطور که قرار نیست تمام طرفداران سینما کارگردان، یا همه هواداران فوتبال فوتبالیست شوند، نباید انتظار داشته باشیم همه علاقه‌مندان ادبیات شاعر یا نویسنده باشند. خواننده بودن به تنهایی کار مهمی است. خواننده‌ای که حرفه‌ای است و از خواندن لذت می‌برد و به کمک آن زندگی فردی و اجتماعی خویش را ارتقاء می‌بخشد. فقط زمانی می‌توان نوشت که چیزی برای گفتن داشته باشیم. آنگاه فنون نوشتن می‌تواند مفید باشد و بهترین کلاس نویسندگی هم خواندن آثار نویسندگان موفق است. روشی که به نوعی نویسندگی «خود آموخته» منجر خواهد شد. زیرا همیشه پیش‌نیاز نوشتن، خواندن است. اگر هر یک از ما «لذت خواندن» و «لذت خواننده بودن» را تجربه کنیم، آنگاه شاید نیازی به نوشتن نداشته باشیم. هرچند نوشتن در جای خود بسیار ارزشمند است. به قول کافکا: نوشتن بیرون جهیدن از صف مردگان است. اما نباید اهمیت خواندن را از یاد ببریم.

در ادامه آن گفتگو، آقای طلوعی با استدلالی ساده ولی روشن نشان داد که هنوز این لذت مطالعه در جامعه ما فراگیر نشده است. زیرا اگر این گونه بود، شمارگان کتاب‌ها - حداقل در بخش ادبیات داستانی - باید بیش از این بود که امروز هست. این شمارگان اندک نشان می‌دهد که حتی بخشی از همان گروهی که مشغول نوشتنند، آثار همکارانشان را نمی‌خوانند. در نتیجه میزان عرضه و تقاضا در فرایند تولید و نشر کتاب چندان منطقی به نظر نمی‌رسد. شاید این بی‌علاقگی به مطالعه به دلیل فقدان تجربه لذت خواندن باشد. لذتی که به نظر من وجوه مختلفی دارد. کشف دنیای درونی آدم‌ها، شریک شدن در تجربه‌هایی که داشته‌اند، دیدن دنیای پیرامون از دریچه چشم نویسندگان از مهمترین وجوه آن است.

بخارا

سال پانزدهم

شماره ۹۹

فروردین و اردیبهشت ۱۳۹۳

صفحه ۳۰۷-۳۱۵

اما اگر بخواهیم در فرایند «ترویج خواندن» لذت مطالعه را به عنوان انگیزه‌ای اساسی مطرح کنیم، ابتدا باید چگونه خواندن را بیاموزیم. زیرا اگر از این لذت محروم هستیم، شاید یکی از دلایل آن ناآشنایی با فنون مطالعه است. مثلاً «آهسته‌خوانی»^{۱۶} یکی از فنونی است که می‌تواند تجربه لذت خواندن را برای خوانندگان به ارمغان آورد. هرگاه نوشته‌ای را - اعم از کتاب، مقاله یا هر اثر دیگر - با درنگ و تأمل مطالعه کنیم، مصداقی از آهسته‌خوانی خواهد بود. بنابراین آهسته‌خوانی نه به معنای کندخوانی است، و نه متضاد تندخوانی! آهستگی در اینجا ارتباطی با سرعت مرور متن نداشته و بیشتر دلالت بر کیفیت خواندن دارد. به سخنی دیگر، مفهوم آهستگی در این شیوه به معنای «کندی»، سستی، یا تعلل نیست. بلکه به معنای تأمل، درنگ، دقت، توجه، بازبینی، بازنگری و پرهیز از سطحی‌نگری و شتابزدگی است. آهسته‌خوانی رویکردی ویژه به خواندن محسوب می‌شود، که مبنای آن بر درک محتوای و شناخت معانی تازه استوار است. اگر رمانی را آهسته بخوانیم به دنیای خیال نویسنده قدم می‌گذاریم و با او در لذت کشف واقعیت‌ها و بیان آنچه او دیده است، شریک خواهیم شد. در شماره فروردین ماهنامه «کتاب ماه کلیات» یادداشتی با عنوان «آهسته‌خوانی و بازخوانی: تأملی بر فرایند در خواندن و بهبود کیفیت مطالعه» منتشر شده است، که توضیحات بیشتری در این زمینه دارد.

۵. جشن نامه هفتاد سالگی کامران فانی

استاد کامران فانی چهره‌ای آشنا و شناخته شده برای اهالی فرهنگ و اندیشه این سرزمین است و نیازی به معرفی ندارد. اما حداقل ما کتابداران برای یافتن جایگاه واقعی خود در عرصه فرهنگی کشور به شناخت شخصیت بزرگانی همچون ایشان بسیار نیازمندیم. روش و منش استاد فانی برای بسیاری از کتابداران الهام‌بخش بوده و هست. او که به قول دکتر نورالله مرادی «بار امانت کتاب را در ایران فروتنانه بر دوش دارد»^{۱۷} و نامش همیشه با کتاب، کتابخوانی و کتابداری همراه است.

در هفتادمین سالروز تولد ایشان، مجله الکترونیکی عطف^{۱۸} جشن‌نامه‌ای منتشر کرده که شامل ده یادداشت است. استاد بهاء‌الدین خرمشاهی در این مجموعه و در یادداشتی با عنوان «فانی - شاهی» درباره سابقه یک دوستی پنجاه ساله نوشته‌اند: «دست کم یک کتاب چند

¹⁶ Slow Reading

¹⁷ در صفحه تقدیم کتاب «مرجع‌شناسی: شناخت خدمات و کتاب‌های مرجع»، از انتشارات فرهنگ معاصر، ۱۳۷۴

¹⁸ <http://www2.atfmag.info/>

جلدی درباره جناب فانی و دوستی ژرف و پایدار پنجاه ساله (۱۳۴۳-۱۳۹۳) می‌توانم بنویسم بدون توضیح واضحات و تکرار مکررات». استاد عبدالحسین آذرنگ نیز ضمن گلایه از اینکه جامعه کتابداری به ارزشهای فانی پی نبرده است، می‌نویسد: «عشق به دانستن در فانی عشقی بسیار عمیق است. عطش و کنجکاوی‌اش او را واداشته است که به طور گسترده‌ای بخواند و به هر شاخه‌ای از دانش‌ها و معرفت‌های بشری سرک بزند. این عشق با گذشت زمان انگیزه‌های مختلفی را از دست داده و اکنون شاید فقط با یک انگیزه نیرومند اصلی حرکت می‌کند: دانستن، بیشتر دانستن، بهتر دانستن. حالا فانی اندیشمند باتجربه‌ای است که مانند او را دشوار بتوان یافت».

Page | 9

بخارا

سال پانزدهم

شماره ۹۹

جلال حیدری نژاد - سردبیر مجله عطف - در سرمقاله این شماره با عنوان «کامران فانی، کامیاب و باقی!» خطاب به ایشان می‌نویسد: «نوشتن برای شما باید بی مقدمه باشد. یعنی زندگی شما آنقدر نقطه عطف دارد که آدم نمیداند از کجا آغاز کند. حالا خودم حیرانم. واقعا از کجا باید این نوشته آغاز شود؟ به کجا باید برسد؟ دور میبینم که حکایت کامران فانی، پایان داشته باشد. مگر میشود حکایت مردی که دم به دم نو می‌شود را به سرانجام رساند؟» بی تردید این نو شدن پی‌درپی ریشه در عشق به مطالعه و خواندن مستمر دارد. همانطور که دکتر نورالله مرادی بر این باورند که: «همه می‌دانند و بارها گفته شده که او بیشتر می‌خواند و کمتر می‌نویسد، او در حکم یک دانشنامه عمومی متحرک است و در هر زمینه و رشته‌ای صاحب اطلاعات است. اینها همه درست است. فانی در هر رشته‌ای از علوم و فنون به اندازه متخصص آن رشته اطلاعات و دانش ندارد، ولی او در همه رشته‌های دانش و اندیشه بشری صاحب اطلاعات زیادی است و با مطالعه مستمری که دارد بر این دانش، روزانه، می‌افزاید».

با مرور جشن‌نامه عطف می‌بینم همه این یادداشت‌ها یک وجه مشترک دارند. همه بر این نکته تاکید می‌کنند که کامران فانی بیشتر خوانده و کمتر نوشته است. ایشان از جمله کسانی است که لذت ناب مطالعه را چشیده و آن را با رنج نوشتن - مگر به وقت ضرورت - عوض نکرده است. در نتیجه تردیدی نیست که دانش ایشان به مراتب گسترده‌تر و عمیق‌تر از آن است که در آثارشان منتشر شده است. برای مطالعه سایر یادداشت‌های این مجموعه می‌توانید به مجله الکترونیکی عطف مراجعه کنید. ضمناً چنانچه نظری در این زمینه داشته باشید، می‌توانید در بخش نظرخواهی انتهای هر یادداشت در سایت بنویسید. این هم یکی از امتیازهای دنیای وب است!

فروردین و اردیبهشت ۱۳۹۳

صفحه ۳۰۷-۳۱۵